

ORADEA-MARE (N. VÁRAD)
13 august st. v
1 septembre st. n.

Ese in fiecare duminică
Redacțiunea:
Strada principală 375 a.

Nr. 34.

ANUL XXXI.
1895.

Prețul pe un an 10 fl.
Pe $\frac{1}{2}$ de an 5 fl.
Pe $\frac{1}{4}$ de an 2 fl. 70 cr.
Pentru România pe an 25 lei

Baronul Alesandru Vasilco-Sireteanul.

Prezum ca un meteor luminos care, prin strălucirea sa, atrage asupra-și privirile locuitorilor din regiunile în care se ivește, dispare cu grabire și iuteală, lăsând pe spectatori în uimire, așa și baronul Alesandru Vasilco-Sireteanul ne-a părăsit de-odată și pe neașteptate, resunând în urma lui ca un trăsnet din senin vestea dispărerii sale la auzul atât al acelor care se uitau cu drag și cu speranță la el, cât și la al acelor care lumina lui îi cam jignia. Intors în seara zilei din 7/19 august 1893 de la o vânătoare din impregiurimile Lopușnei, incunghiurat de o mulțime de companioni și plin de voie bună, s'a culcat... spre a nu se mai scula! La cinci ore și un pătrar dimineața l'a găsit mort în pat servitorul care venise să-l trezească ca să-și continue dispozițiunile ce le începuse de cu seară pentru altă vânătoare plănuită pe 23 și 24 august.

Baronul Alesandru Vasilco era fiul mai mare al lui Iordachi Vasilco, răposat pe la 1862 sau 1863, și al Anei care trăiește și acum în etate de peste optzeci de ani. S'a născut în Berhomet pe Sirete într'a 29 decembrie 1827.

Pe timpurile acelea dormit-a încă românismul în piepturile multora. Familiile fruntașe grigiau mai mult de soarta lor particulară decât de interesele generale ale poporului de care se țineau. Pe atunci nu existau

școli naționale prin țară, nici profesori români care să le dirigă. Totă cultura lumână era în mâna străinilor și împărțită de ei în limbi străine. Copiii români pe la gazdele lor, prin institutele private de creștere și prin școli, nu aușiau alte graiuri decât numai străine; pe acestea le învățau, cu ele se deprindeau și se familiarisau până într'atâta încât nu numai că le păstrau mai apoi ca graiu de conversare în familia proprie, dar le introduceau adeseori și în familia părintească.

Rar cari părinți, frați și surori, resistau la acesta. Se credea pe atunci cam pretutindenea că, vorbind cineva în graiuri străine, se rădică prin acesta mai pe sus de ceilalți conaționali compatrioți, și că chiar graiul străin, singur de sine, îi face culti și luminați. În urma acestui curent bolnăvicios și a deprinderii dîlnice cu vorba străină, se găsiu mulți și de aceia cărora le cădea greu, ba le era chiar rușine a grai românesc în familie și cu alți conaționali cărturari.

Sub astfel de impregiurări culturale

triste fu crescut, educat și instruit baronul Alesandru Vasilco, cu deosebire că părinții ilustrului răposat nu s'au dat iniriuri de curentele instrăinătoare.

Baronul Alesandru Vasilco a studiat în Cernăuți gimnasiul și liceul, iar studiile juridice și le-a făcut la universitatea din Leina (Lemberg), absolvându-le în anul

BR. ALES VASILCO-SIRETEANUL.

1849, tocmai în timpul când se pornise și la Români din Bucovina o mișcare serioasă culturală, politică și națională, la care au luat parte și părinții lui. Această mișcare n'a putut rămâne fără de efecte asupra spiritului deștept al ilustrului răposat, dar urmând reacțiunea centralizatoare și germanizatoare dintre 1850 și 1860, baronul Alesandru Vasilco n'au ocaziunea nici de a păși, nici de a se distinge pe arena politică. Se însură dară de timpuriu cu domnișoara Catinca Flondor din Hlinața și prinse a se ocupa cu administrarea întinșelor moșii părintești, de cari nu putea grigi indeajuns bătrânul și cam bolnavul seu tată, carele eră necesitat să petreacă adeseori în Cernăuți.

Indată înse ce s'a inaugurat din nou în anul 1860 era constituțională în imperiu, și Bucovina a căpătat autonomie și reprezentanța sa particulară, baronul Alesandru Vasilco a simțit că rolul seu nu se pôte mărgini numai la administrarea bunurilor sale, ci că trebuie să presteze patriei sale înguste, și chiar împărăției serviciile sale. El dară păși ca candidat la deputația țării în colegiul de alegere al proprietarilor mari, și fu ales în anul 1862 în dieta țării. Aice luă parte ca membru al partidei conservatoare, în care remase neconținut. Din anul 1870 încôce înse baronul Alesandru Vasilco găsi cu cale ca să nu mai candideze la proprietarii cei mari pentru deputație, ci la cei mici, la țărani din districtul Vișniței, la cari se bucură de o popularitate mare și bine meritată; ei îl și aleseră de atunci încôce de câteori au fost chemați la alegere.

De la intrarea sa pe arena luptelor politice, baronul Alesandru Vasilco n'a mai părăsit scaunul deputăției. În anul 1868 fu denumit de Majestatea Sa împăratul chiar și membru pe viață în casa magnaților a consiliului imperial din Viena.

În dieta țării ajunse baronul Alesandru Vasilco a fi denumit de Majestatea Sa împăratul în trei rânduri președinte al ei și căpitan al țării pentru respectivele perioade legislative, și anume în 16 august 1870, în 19 iulie 1884 și în 21 septembrie 1890. Acest post l'a ocupat totdeauna cu cea mai mare nepărținare, cu prudență și tact, ținând seamă de impregiurările date și având necurmat în vedere binele țării și pertratarea spornică a afacerilor supuse deliberării camerei ei legislative. Pentru această corectitate în dirigența dietei și a afacerilor țării, Majestatea Sa împăratul îl distinse în anul 1885 cu ordinul Coronei de fier clasa a doua, iar în anul 1887 cu demnitatea de consilier intim al seu cu titlul de eselență. Această rară distincțiune îi asigură și la locurile cele mai înalte o înrîurată binecuvântată asupra afacerilor politice ale țării.

În anul 1862, când baronul Alesandru Vasilco intră pentru întâia dată în dieta țării, se aflau în ea, ca și astăzi, tot numai două partide principale, una conservatoare și alta liberală. Cea dintău eră condusă de baronul Alesandru Petrino, iar a doua de baronul Eudoxiu Hurmuzachi. Nota caracteristică și distinctivă dintre ele nu o formă pe atunci naționalismul, căci pe terenul național românesc toți românii din ambele partide se întâlneau adeseori cu plăcere, ci mai ales diferența și divergența în vederile lor politice și sociale. Abia din martie 1892 încôce a luat partida conservatoare, pe lângă caracterul ei de mai înainte, încă și o față națională românească, ca reprezentantă a poporului românesc și autohton din țară, pe când în partida liberală s'au concentrat toți acei deputați cari, din diverse motive, se arată contrari caracterului istoric al țării și ai dreptelor pretensiuni ale elementului românesc din ea.

La începutul vieții noastre constituționale politice, dirigența în afacerile naționale românești o avea Eudoxiu Hurmuzachi; după mărtea lui în 1874 trecu ea în mâinile lui Georgiu Hurmuzachi și după mărtea și a acestuia, întâmplată în 1882, în mâinile baronului Alesandru Vasilco.

Amintesc aici la fine o faptă însemnată, severită de baronul Alesandru Vasilco în interesul familiei sale și a pozițiunii ei în viitor. Ea este unică la noi în țară, ba chiar unică în desvoltarea și transmisiunea proprietății la Români în genere. Baronul Vasilco vedu că foarte multe familii nobile din țară, și-au micșorat averea nemișcătoare prin împărțire la moștenire, seu au pierdut-o prin cheltueli necumpătate și nechibzuite, și temându-se ca să nu se întâmple astfel și în familia sa, a socotit cu cale ca întinsa sa moșie părintească s'o facă totă nealienabilă și transmisibilă numai asupra celui dintău născut. A stăruit dară pe la locurile competente cu energia unui om care se teme de pericole amenințătoare, și a și izbutit în anul 1888 ca prin o anume lege să i se declare moșia ca „fideicomis”; și așa ea nu mai pôte trece în mâni străine cu una cu două.

DR. I. G. SBIERA.

Di de iulie.

*I-o arșiță nesuferită,
Te dor și ochii de cald ce-i —
Și satul stă ca de-obicei
Umbră cu garduri de răchită.*

*Livedile de lângă drum
Au fânul nou clădit căpiți —
Și-i miros cald de romoniți,
De florea-sorelui, de fum.*

*Și câinii tolăniți pe jos
De-abia mai latră la stăini —
Și vițeluşii prin grădini
Mugesc a lene, somnoros.*

*Desculți, prin colbul ars de sôre,
De-a căii fug nebuni copii:
S'ascund găini prin bălării,
Alergă puii la rēcôre.*

*Pe drumul mărginit cu scări
Spre câmp pășește Mitru rar;
Cățiva cotei la densusul sar
Schelălind de pare că-i tai.*

*Maranda 'n pörtă-i, subțerică,
Și ca de foc s'a rumenit:
„Tot lângă meri, după sfînșit,
„Numai decăt să vii, bădică . . .“*

*Cucoșul cântă 'n glas pe-afară
Bătând din aripi sgomotos;
Un nour vine 'nceț din jos —
De n'ar plouă până diseră!*

ARTUR STAVRI.

Greșelile altora sunt cel mai bun învățător al nostru.

Schițe din Italia.

V

Firenze.

1

Mulți, foarte mulți s'au încercat să descrie orașul Firenze, numit de italieni cu atributul de podbă bine meritat: „bella Firenze“, me voi încerca și eu, am înse tēmă, că descrierea mea va fi prea palidă, și în loc de plăcere voi produce cetitorilor plictisă și tēma nu e lipsită de basă, de ôrce-cu drept cuvēt la o astfel de încercare putem țice cu Goethe: „da hillt kein Beschreiben“. Firenze trebuie să o privești, și numai atunci te vei convinge că ori-ce descriere nu e altă decât un contur, și acela în umbră, care la rēndul seu pōte să stērnescă dorul de călătorie spre Firenze.

Precum ēnsași numirea-i dovedește, așa e și în realitate, e o flōre, de asupra căreia și cerul ți se pare a fi mai aprōpe; ba tot mai mult, în complex e o grădină pompōsă cu șiruri de palate grandioase și cu biserică cu cupōle maiestōse, cari tōte la oaltă cuprind aceea ce au putut să producă artele frumoase mai înalt și mai splendid.

Înainte de ce am intră în orașul florilor, să ne ocupăm nițel de istoria lui. Se țice, că l'ar fi fundat Romanii pe timpul dictatorului Sulla. Din seclii primi ai evului de mijloc numai fōrte puțin se șcie despre Florența cea frumoasă, abia în seclul al VIII-le a devenit capitala Italiei de mijloc. Timp îndelungat a fost mērul de cērtă al partidelor renumite: a Guelfilor și a Ghibelinilor, mai târziu a fost sub diversi domnitori, călăva vreme a fost și în mâna francezilor. În timpul mai nou de la 1865—70 eră capitala Italiei cu sediul regelui.

Italia fără Florența s'ar putē asemēnă cu o icōnă din care lipsește cel mai frumos punct. E un oraș în totdauna atât de frumos și curat, de ți se pare a fi scos din o cutie cupțușită cu verdēța, din care orașul aieve e scos, dar a remas verdēța, adeca giurul bogat în alee și șosele pompōse. Ai sta să-l tot admiri privind-l, cu cerul care aici pe lângă acea că e mai aprōpe, e și pururea azuriu și zimbitor, și să-i țici, că cerul aici ar fi venit nu mai ecă așa să privescă orașul florilor, și ce i s'a întēplat? — s'a uitat de sine, rămânēnd tot de asupra-i așa cum a venit. Aici și numai aici se pōte află mai bine prietenul naturei, devotatul artelor frumoase și apostolul șciințelor.

Aici s'au născut l'allissima poeta, Dante, Boccaccio, Celini, Salvino, d'Armato și alții și tot aici a petrecut mare parte a vieții sale în muncă neobosită Leonardo da Vinci, Michel Angelo, Rafael și Galilei. Tot de aici din Firenze și-a respândit rațele sale binefăcētōre sōrele a tot ce e frumos și pompos în artă peste întregă Europa.

Cea mai frumoasă și mai productivă provincă a Italiei e Toscana. Dēcă înse am numit Italia grădina Europei, atunci Toscana cu drept cuvēt o putem numi grădina Italiei. Aici în mijlocul grădinei mari pe țermurul fluviului Arno e aședat orașul Florența, care în prezent are aprōpe la 200.000 locuitori. Orașul la început s'a numit Fiorenza, apoi Florența și numai Dante a început a-l numi Firenze.

Aici am sosit sēra la 11 ore și am tras la otelul Rusia unde neaflând odae, am fost condus în pensio-

nul de lângă otel. Otelul eră în cel mai frumos loc lângă fluviul Arno între puntea veche și cea a sf. Treimi.

În dimineța următōre am plecat în oraș, purtat de dorul de a vedē și scrută cāt mai mult. E de însemnat că Florența are 23 de piațe, care de care mai frumoasă și mai interesantă. Am stat mai întēi în „piaza del granduca“ sēu altcum „Signoria“. Aici am dat peste un muzeu de stradă numit „Loggia dei Lanzi“, care cuprinde mai multe statue, între cari am aflat pe ceea ce reprezintă pe Ajax ducēnd trupul lui Patroclus. Pe la noi când vedem cāte o statuă, o privim și admirăm din depărtarea cuvenită, și aici, — mi s'a dat să ved, cum unii ômeni improptiți de statuă lăsau să li se curățescă ghetetele. E de notat, că în orașele italiene prețotîndeni dai peste băietandri cari pentru un soldo îți curățese ghetetele: Vrei nu vrei, îți stau în cale, și dēcă observă că nu ți-s curățite ghetetele până la sclipelă te urmăresc, adeseori cāte 2—3, până ce în urmă, ca să scapi de ei, trebuie să lași pe cutarele ca să-și îndeplinescă maiestria. Tot aici se află statua lui Perseu cu capul Medusei în mână, apoi Hercule luptând cu Centaurii și încă vre-o câteva.

Tot aici se află și renumitul „Palazzo“ ori „galeria Legli Uffizi“, care e împreună cu palatul „Pitti“. Pe din afară ți se pare imposibil, că aceste doue palaturi să fie împreunate fiind între ele riul Arno, și toțuș printr'un foșor ce se estinde de a lungul podului, sub care foșor se află mai multe prāvălii, așci trecera dela galeria Uffizi la cealaltă numită Pitti și vice-versa. Aceste, ca muzeu de pictură ocupă primul loc în tōtă lumea, așa că rivalisēază și cu Louvre din Paris. Eu singur n'aș fi în stare să duc cărțile tōte cāte s'au scris despre muzele aceste, drept ce nici me încerc să le descriu, me voi nisui înse a da o directivă cu amintirea opurilor clasice pentru aceia cari ar dorî să le cerceteze.

Stând înaintea palatului Pitti, referitor la fundarea și îmbogățirea acestuia, mi s'a enarat cam următōrele: Luca Pitti eră în ură nedumerită cu familia Mediceilor și din impulsul de a rivalisă cu Mediceii, a edificat acest palat urieș, zidit din pietri grandioase de stāncă, ca și cari doră numai ciclopii au putut să aducă pentru zidire. Lângă palat se află o grădină, pe care lumea o consideră de un rai pāmēntesc, nici nu cred, că undeva pe pāmēt să aibă pāreche.

Acum să intrăm în muzeu. Sala cea mai mare și mai pompōsă e „Tribuna“, asta e paradisul muzeului cu o eupolă grandioasă. Aici am vēdut Madono del Sarto, încungiurată de S. Ioan și S. Francisc, despre care se țice că ar fi delirio dei pittori, Madona del cardinello alui Rafael, Madona de Perugino, Sibylla alui Guercino și familia sântă de la Paul Veronese. Tōte aceste sânt tot atâtea cap d'opere, pe cari privind-le ți se frământă mînta și ți se indulcește sufletul. Tot aici se află și câteva statue frumoase. Privind madonele maiestatice nu-ți poți inchipui cum s'a putut aședă chiar aici în sanctuariul acesta renumita Venus de Medici de Tizian, pe care mulți au descriu-o, că ar fi de o frumșetă, care până așci numai imită s'a putut. S'a aflat în Porticul Octaviei în Roma. Dintre picturile și statuele mai însemnate mi-am mai notat din celelalte sale: Madonna della Sedia de Rafael. Se țice, că pictorul renumit umblând pe stradele Romei, ar fi oprit în cale o țerană pentru ca să depingă trāsătorele pentru o madonă. Biēta țerană șciu că n'a fi eugetat atunci, că odinōră o va admiră lumea. Înaintea acestei icōne,

care e sub nr. 79 stă mai multă lume și admiră privirea-i blândă și expresiunea-i maiestatică de mamă, de pe care se reoglindă o iubire gingașe și o blândă dulce. Iconă acăsta, ca un tesaur de mare preț e așezată sub sticlă. Mai departe Cain și Abel din bronz. În figura lui Cain remușcarea conștiinței escitate, e foarte bine reoglindată.

Am stat timp mai îndelungat înaintea iconei ce reprezintă conjurațiunea lui Catilina. O iconă vezi aici, ce îți vestește o istorie plină de ambiție păcătoasă și de motive infernali. E opul pictorului Salvator Rosa. Catilina ține în mână stângă un vas cu vin amestecat cu sânge, ce semnifică alianța conjuraților. Cu mâna dreaptă stringe dreapta a unui consoț. Conjurații, tineri-bătrâni de și se ved a fi cuprinși de frică, totuși impresiunea vorbirii lui Catilina se vede a-i încetăna mai mult ca frica. Catilina are o față copleșită de brasdele resbunării selbatice și infernali. Cu toții sânge au semănat — sânge au și arat.

În mijlocul bogăției de statue, obiecte de bronz, geme prețioase, sticle etrușce și mase de marmoră, dintre cari una a costat 170.000 lire, am privit mult foarte mult grupa de statue numită „Niobe“, în sala de asemenea nume, ce reprezintă o scenă pătunțătoare din mitologie, aflată în Roma lângă Lateran. Mult timp au discutat bărbații savanți, că ore să fie opul lui Scopas ori alui Praxiteles. Nu e constatat încă nici aceea, că ore asta ar fi grupa originală, despre care s'a scris în anticitate, ori e numai o copie. Ori ce să fie: original or copie, atâta e remarcabil, că în opul acesta expresiunea și-a ajuns culmea în artă, ce se demonștră de la sine prin aceea, că în fețele blânde și nobile prim durerea ucidătoare, dar pentru aceea trăsăturile totuși nu sânt schimonosite.

Istoricul mitologic al grupului este următorul: Regina, Viobe din Teba eră fiica lui Tantal și soția al lui Amfion, a avut mai mulți prunci buni, unii dicit că 12, alții că 20. Ea fiind o mamă fericită ca toate mamele cari au prunci buni, a avut îndrăsnela a luă în zeflema pe Latona, care avea numai 2 prunci, pe Apolo și Diana. Aroganța ei de mamă a tras asupra și mânia deitei dimpreună cu pofta de resbunare a deului Apolo și a Diane, cari i-au săgetat toți pruncii și pe bieta mamă a prefăcut-o în stan de pătună. Scena e mult tragică. Aici își stă înainte momentul acela, când cad la loviturile săgeților doi feciori ai reginei, unul e mort, altul privește eric asupra resbunătorului, ceialaltii în diferite poziții; unul plin de nădejde că va scăpă, altul că va puté mântui pe cutare soră amenințată de Diana, iar lumina cea scumpă a mamei, fata cea mai mică, se nisuește a-și află scut în brațele dulcei sale mame. Până ce feciorii sânt plini de resoluțiune bărbătescă și incredere în țaria lor proprie, fetele sânt cuprinse de frică și tot-odată de iubire față cu mama doioasă și cu frații lor. În museul Pitti se află și o bibliotecă cu 70.000 volume. Foișorul, ce peste riul Arno légă cele doue edificii colosali te ține un pătrar de oră și e plin cu icone. Aici poți vedé posele a tuturor domnitorilor, principilor și beluducilor mai de renume.

T. Bulc.

„Tóte s'au mai dicit“. De sigur; dar totul e de dicit din nou.

*

Vremea, nu judecata, pune capăt dragostei.

Am scris un vers . . .

Am scris un vers cu versul să me mângăi,
Și l'am citit, și-atunci am vețut numai,
„Ce próstă-i rima lui și nătângă-i!“

Și-am aruncat de-o lature creonul,
Dar l'am luat din nou și-am prins a scrie,
E prost, dar si-e atât de dulce svonul!

Durerea mea, iubirea mea și tóte . . .
Când se cobóră, nóptea, peste mine,
Și-mi lasă sufletu 'n pustiu să 'nóte,

De-ați șcii atuncea vremea cât de lungă-i!
. . . Ci eu urit cu ea, dorind liniște,
Am scris un vers, cu versul să me mângăi.

PETRU CONDA.

Bunicul Fost-a-fost.

Comedie într'un act de H. Murger.

(Fine)

Octav (a parte.) Pricep idea lui! Vré să remăie singur cu Jacqueline. (*Tare.*) Dar eu nu știu unde e pivnița dtaie.

Fost-a-fost. Bine dicit; dar nu-i departe. (*Arată ușa bucătăriei.*) Pe colo. — apoi fă la dreapta, ș-ai să vezi un dulap mare, care-mi slugește drept pivniță . . . Numai ie séma să nu strici nimic. (*Îi dă cheile. Octav nu se mișcă.*) Ei bine tinere, la ce te gândești?

Octav. Ai? cum? — A da!

Fost-a-fost. Iértă-me decă te supér; dar ț-am fost spus că aici între noi n'o să merg cu mare etichetă . . . Ș-apoi nu pot face eu singur tóte treburile . . . trebuie să taiu friptura.

Octav (ie cheile și se îndreptă cătră ușa. Fost-a-fost îl urmărește cu ochii, și Jacqueline de asemenea, care pare foarte fricósă. Fost-a-fost sărută ridénd mâna Jacquelinei. — Octav se întórce, aruncă cheile, și pică din nou pe scaunul seu, prefăcându-se că adórne.) Nu. — nu pot; sânt foarte ostenit.

Fost-a-fost (cătră Jacqueline.) Ha! ha! ha! ian ascultă! dicit că-i ostenit! . . . mie mi se pare că s'a cam amețit, vecinul . . . Ha! ha! ha!

Jacqueline. Pentru că nu-i obișnuit să bea.

Fost-a-fost (culegénd cheile și luând panerul.) Să bea! dar noi n'am beut. Așléptă-me Jacqueline, — me duc eu să caut vin . . .

Octav (a parte.) Șiretenia mea a reușit; și eu am să remăi singur cu Jacqueline, da nu el.

Fost-a-fost (a parte.) El a mișcat! me observéză. (*Tare.*) Lucru curios! iată că nici eu nu mai pot umblă . . . Ian ascultă Jacquelină, (*aruncă cheile la pământ,*) iată-me și pe mine, ca pe vecinul . . . Ha! ha! ha! hi! hi! (*Lovind pe butelie.*) A reutăcioso! nu-i frumos de loc să amețesci un amic. (*Se lasă a cadé ca amețit pe un scaun.*)

Octav (face o mișcare; Fost-a-fost rădică capul; Octav remăne iar nemışcat; a parte.) Mi se pare că nici el nu-i bét precum nu-s nici eu. (*Continuă a se preface că dórme.*)

Fost-a-fost (incet Jacquelinei.) Ascultă-me miti-

Dragoste de turist.

tico! vecinul dorme... hi! hi! asta vra să dică... ca și cum am fi noi singuri.

Jacqueline. A, dle! mi se pare că nu mi-ai spus c'o să te porți astfel cu mine... la vârsta dtale trebuie să ai mai multă judecată.

Fost-a-fost. Cum, la vârsta mea? — dar eu acum n'am decât 20 de ani... Nu-s ca densusul, ca vecinul... el e prea bătrân... pe densusul nu-l chiamă Octav... îl chiamă Mathusalem! Și tu nu știi Jacquolino! el mi-a spus că tu-i pari foarte urită. (*A parte.*) Mi se pare, că se 'nfurie... asta are să-l trezescă. (*Tare.*) El nu e ca mine, Jacquolino! mie mi se pare că tu ești frumușică... frumușică de mâncat de vie! (*Îi sărută mâna.*) Vrei să te mânânc; eu am încă dinți puternici.

Jacqueline. Dar sfârșește odată dle, — séu me duc de aici. (*Se ridică.*)

Fost-a-fost (a parte, ridicând.) Și ea! crede că-s bêt! — Dar de ore ce tu nu vrei să me ascuți, — cel puțin citește scrisoarea mea...

Jacqueline. Eu am pierdut-o... scrisoarea dtale.

Fost-a-fost. O na! na! nu se pôte... o fetișoră nu perde nici odată o scrisoră de amor înainte de a o ceti. (*Caută în lusuinarul Jacquelinei și scote o scrisoră.*) Iacată-o, eră în busunaru tu! Ține-o mititico; și-i vedé cât e de frumósă, declarația mea de amor... Vecinul n'ar puté — Dómne fereșce, — să faci una ca asta! (*Deschide scrisoarea și o oferă Jacquelinei care o respinge.*)

Octav (cîntându-se.) Nu știu unde am pus-o eu pe a mea!

Fost-a-fost. Atunci, decă nu vrei s'o cetești tu, am să Ț-o cetese cu Țnsu mi. Ascultă puțin... are să-ți gādile inima. (*Privind pe Octav; citește.*) „Din Țiua in „care te-am vĕdüt pentru întĕiaș dată la ferĕstă...

Octav (a parte.) El a găsit scrisoarea mea, și se serveșce de dĕnsa spre a seduce pe Jacqueline in fața mea... așléptă tu! (*Se face că visĕză și continuă cu o voce bĕtă.*) „O mare tulburare s'a născut in spiritul „meu, și nu mai șĕiu de loc ce fac...

Jacqueline. Uite!... uite pare că visĕză.

Fost-a-fost. Da, el visĕză! Să-l lăsăm să dormă! (*Cetind.*) „De loc ce fac“. Ascultă mititico! — „Insedar „me incere să alung inchipuirea dtale din gāndirea „mea; nu pot să reușese; și decă inchiid ochii pentru „a nu te mai vedé...

Octav (tot ca în vis.) „Pentru a nu te mai vedé „la ferĕstă, la care șĕdi de obicei scumpa mea Jacqueline... „lino...

Jacqueline. Scumpa lui Jacquelină; me visĕză pe mine... (*Octav îi sărută mâna.*)

Fost-a-fost. „Mi se pare totuș că te vĕd...

Octav. „Mai splendidă mă in inima mea...

Fost-a-fost. „In inima mea;“ puneto-virgula.

Jacqueline. Dar ce dică el, dle Fost-a-fost; va să dică eu nu-i par așa de urită?

Fost-a-fost. El visĕză. Dar ascultă ici mititico. (*Re-luând.*) „Nu șĕiu decă asta pôte fi amor...

Octav (sculându-se eu repeșime.) Ba da! sînt sigur că e amorul.

Fost-a-fost (a parte.) Iată-l acuma sigur! Căt timp i-a trebuit ca să se pötă asigură! (*Tare.*) Aidede!

Jacqueline. Dar ce va să dică asta?

Fost-a-fost (ridând.) Ce? nu bănuiai nimic, scumpa mea?... Ține, — sfârșește de celit scrisoarea mea.

Jacqueline (cetind.) „Aș fi prea fericit dec'ăș vedé „intr'o Ți, la centura dtale aninat unul din buchețele „ce le arunc in fiecă Ți in odaia dtale“. (*A parte.*) De

la densusul erau, — am fost sigură. (*Scote din corsaj buchetul de vioarele și-l pune la centură.*)

Fost-a-fost (lui Octav.) Priveșce respunsul.

Jacqueline (lui Octav.) Dar dta nu dormiai?

Octav (lui Fost-a-fost.) Dar dta nu erai bêt?

Fost-a-fost (lui Octav.) Așă dar, dta erai amore-sat! dta? Pentru ce pleci ochii, Octav; și dta Jacqueline, pentru ce-ți inroșești obrăjeii? — Printre tôte murmurile ce se rădic de la pământ, decă este unul care să fie cu preferință ascultat colo sus, e murmurul inimelor vöstre nevinovate, și insuflețite de aceeași gāndire. Sünțeți tineri, și ve iubiți, nimic nu-i mai simplu, și nimic nu-i mai frumos; de ore ce amĕndoi erați fericirea viețuitore, unul al altuia, voi n'aveați dreptul de a fugi unul de altul. La vârsta vöstră, sterpiciumea inimei este apröpe o neleguire! Cel ce-și petrece ju-neța făr' să iubĕscă, lasă să-i trecă viĕța posomorită, ca o vĕră fără de sörö! — Aide Octav! (*arătând pe Jacqueline,*) repetĕză-i c'o iubeșci. (*Îl împinge spre Jacqueline.*) Și spune-i cât se pôte mai incetinel, pentru ca ea să te audă cât se va puté mai bine!

Octav (mai apröpe de Jacqueline cu jumĕtate voce.) O da! o iubese!

Fost-a-fost (punĕnd mâna pe pieptul Jacquelinei ridicând.) Ș-aici e un ecou puternic!

Octav (facĕnd aceeaș mișcare.) Să vedem!

Fost-a-fost (oprindu-i brațul.) Tu poți să te increȚi in mine. — Amĕndoi nu erați până acum vino-vali decă de prea multă inocență, și inocența acĕsta avea pericolele sale; — dar pentru asta tocmăi m'am amestecat eu in nicele vöstre afaceri. Fără mine Dĕu șĕie ce s'ar fi putut întĕmplă... (*a parte.*) Și dracul de asemenca! (*Tare, îi conduce in fața portretului.*) Dar priveșce Jacquolino, ce frumósă căsnicie vor face de-a-cum aști doi hulubași!

Octav și Jacqueline. Ah! dle Fost-a-fost!

Fost-a-fost. Am eu colo căȚiva pităcei vechi, ce nu-mi mai slugiau la nimic; — ei vor fi zestrea Jacquelinei; zestrea nu va fi mare, ce-i dreptul, — dar!... ea ve va puté face să trăiți mulțumiți, intre fericirea ce va fi fructul amorului vöstru, și lucrul, ce e repaousul plăceri. — Și acum, amicii mei, așteplând mĕsa de nuntă, (*arată mĕsa.*) să facem cinste celei de logodnă. — La mĕsă dar!

Octav (se aruncă in brațele bunicului Fost-a-fost, privind pe Jacqueline; — in acelaș minut orologiul sunând opt ciasuri.) Opt ciasuri! — Am implinit douĕzeci de eni!

Fost-a-fost (dănd mâna tinerilor.) Și eu, copiii mei, in prezența vöstră, reafllu cei douĕzeci de ani ai mei, cari de mult... de mult, i-am și uitat că i-am mai avut!

(*Se pun toți la mĕsă. Se aude iar orchestra.*)

(Cortina.)

N. A. BOGDAN.

Cugetări.

Când vorbești bine de cineva, de tine vorbești când vorbești reu, la alții te gāndești.

*

Suferi câte-odată mai mult de mörtea unei ilu-siuni decă de perderea unei realități.

*

Cea mai mare moștenire ce pôte cineva lăsă cop-iiilor, este o bună creșcere.

Inimă ruptă.

Schiță de Irving.

So datină comună a acelora, cari au trecut peste timpul susceptibil al simțirilor pământești, séu au trăit în cercurile mai destinate unde se resipește viața în toiri galajose, să ridă de toate istoriile de iubire și să tracteze toate întâmplările de pasiuni romantice mai mult de întâpuiuri goale ale noveliștilor și a poezilor, decât de fapte probabile. Observările mele cu privire la natura omenescă me îndreptătesc să cuget într'alt tip. Acelea m'au convins că, de și suprafața caracterului prin grigile vieții e recită și infiorată și se manifestă prin arta cultivată a societății numai în surisuri, totuș mai există focuri potolite, ca și spuza în cenușe și în cele mai reci și afunde piepturi, cari odată aprinse și așitate devin puternice și câte odată sdrobotore în efectul lor.

Intr'adevăr io cred sincer în ursită. Să-o mărturisesc? Io cred în inimi frante și în posibilitatea de-a pute muri de dor.

Io nu o consider așa de fatală pentru sexul nostru, ci cred numai că din cauza acésta multe fete amoroșe se ofilesc și ajung de timpuriu în mormânt.

Bărbatul e o creatură de interes și de ambițiune. Naturelul lui îl pòrtă departe în lupta și sgomotul vieții. Iubirea pentru el e numai o infrumșetare a vieții pământești, séu o melodie fluerată în intervalele acestor. El umblă din ambiție séu de fòme după avere, după loc, după domnie peste alți ómeni prin lume. Dar viața unei fete séu femeii e o istorie de afecțiuni. Inima e lumea ei. Aici se încercă ambiția ei să ajungă la domnie, aici caută în sgăriirea ei după tesauze ascunse. Ea se lapedă de aventuri prin lume; ea își înbarcă tot sufletul în negocierea cu afecțiunile ie și decă barca i se restòrnă, cazul ei e desperat, pentru ea însemnéază așa ceva bancrotarea inimei.

Pentru un bărbat iubirea ignorată pòte fi cauza câtorva jiuighiuri dureroșe și amare, pòte fi săgetat de simțuri amoroșe, pòte fi opărit de prospectele-i de fericire, dar el e o ființă activă, el își pòte imprășciă gândurile în boholtul ocupațiunilor diverse, se pòte scufundă într'un raiu de plăceri, séu decă locul lui de iubire deșertă e prea plin de asociațiuni dureroșe, el își pòte într'o bună diminiță să-și ieie hodoròsele ce are în spate, bāta amānă și să mērgă până la marginea lumii și acolo să trăieșcă. Dar o femeie séu o fată, comparativ luată, duce o viață ficsată, un traiu închis și gânditor. Ea e mai mult surata cugetelor și a simțirilor sale și decă acelea se întore spre supărare unde să-și caute consolare? Sòrtea ei e să fie peșită și câștigată și decă e nefericită în amorul ei, inima-i sēmēnă cu o cetate, care a fost cucerită, despoiată, părăsită și lăsată desolată.

Căți ochi luminoși devin tulburi și tristi, căți obrazi rumeni devin paliți, câte forme drăgălașe se veșteșesc și se putreșesc în mormēnturi și nime nu ne șci spune cauza pentru ce farmecul lor s'au ruinat. Precum porumbișa ascunde săgēta, care a lovit-o de mòrte, împăturându-și aripile subsuori, așa e și natura femeilor să ascundă de lume durerile ce le provin din iubire ofensă.

Iubirea unei femei delicate e totdeauna fricòsă și tăcută. Chiar și când e norocòsă, ea abia șieși o șopteșce; când inse e contrarul, ea și-o îngropă într'un colț afund a inimei și aici o lasă pitulită și clocită pe conta păcei sale.

Cu ea dorurile ei de inimă încetă, farmecul cel mare de existență se gată. Ea își neglégă toate indeletnicirile plăcute, cari inseninéză spiritul, fac pulsul să bată ușor, voios și aruncă curente de sânge sănčtos și plin de viață prin vine. Pacea ei e tulburată, recrearea dulce a somnului e inveninată cu visuri melancolice, „gândurile triste îi beau sângele“, până când statura ei obosită și slăbită se cutropeșce sub cele mai mici lovituri esterne.

Decă te vei interesă de sòrtea ei, după câțva timp vei allă cum plâng prieteni la mormēntul ei fără de vreme și mirându se cum de o ființă, care nu de mult eră rumenă ca o rosă și cu toate semnele de sănčtate, a putut să ajungă așa iute în întunerecul mormēntului pe sēma viermilor.

Ei îți vor istorisi de o recire astă-iernă, de o indisponere casuală, care a doborât-o, dar nici unul nu va cunòșce bóla spirituală, care fără de vreme i-a subminat puterea și sănčtatea și a făcut-o pradă ușoră morții.

Ea e ca și o flòre fragedă, decòrea și frumșeța livezii, grațioșă în forme, lată în frunze, dar cu cari în inimă. Când ar trebui să fie mai mândră și lucuroșă, o aflăm îndată cu frunzele picate la pământ și veșteșită. Io am vedut mai multe motive prăpădind femeile și făcēndu-le să se sbicēscă pe piciorē și să dispară gradat de pe lume și adese-ori mi-am întipuit, că eu le-aș pute trage urma morții lor, ca un fir roșu, peste deosebitele trepte de consumare, recire, debilitate, lāngòre, melancolie, până când ajunge omul la semnele prime de iubire deșertă.

O asemenea întâmplare doiòsă am auđit nușcând; impregiurările sânt fòrte bine cunòșcute în ținutul unde s'a întâmplat și eu voiesc tot în manierele auđite să o povestesc acum :

Fieșce care își va aduce aminte de istoria tragică a tinerului patriot Irlandez E., că e prea pētrunđetòre ca să o pòtă uită omul așa iute.

Sub tulburările din Irlandia el a fost tradat, condamnat și executat pentru prelinșă tradare de patrie. Sòrtea lui a făcut o impresiune adāncă în simpatia publică.

El eră așa de tiner, așa de inteligent, așa de generos, așa de brav, tot însușiri pe cari le iubim la tineri. Purtarea lui sub cercetarea criminală eră așa de superbă și de neinfriçoșată. Indignarea lui nobilă cu care a respins pretinșă tradare, apărarea elocventă a bunului seu nume și apelul seu patetic la posteritate în ora fără speranță a condamnării, toate aceste au intrat afund în toate inimile generòse și chiar și inimiciii lui se tanguiau de cruda politică, care a dictat executarea lui.

Dar aci mai eră o inimă, a cărei torturi ar fi imposibil de a le descrie. În zilele lui mai frumoșe și norocòse, el a câștigat iubirea unei fete frumoșe și interesante, fiica unui avocat renumit Irlandez. Ea îl iubiă cu ferbințela desinteresată a primei iubiri pământești.

Decă toate judecățile omenesci s'ar fi întors în contra lui, decă i s'ar fi cutropit tot norocul, decă disgrajie și pericol i-ar fi întunecat numele, ea îl iubiă cu atât mai mult pentru suferințele sale. După ce inse sòrtea lui a așitat chiar și simpatia dușmanilor, ce a putut suferi, a cărei tot sufletul eră ocupat numai cu tipul seu, nime nu-și pòte întâpui.

Să lāsăm pe acela să vorbeșca, care a avut ocaziune să simtă durerea când mormēntul se închide îndată peste acela pe care l'a iubit mai tare pe lume,

care a stat la țermurele unui mormânt singur și rece, în care tot ce a avut mai scump și mai drag pe lume, a dispărut. Ce gróznic e un atare mormânt, ce infiorător și desonorat!

Ací n'a ramas nimic în suvenire, ce i-ar fi putut mângăia supărarea, nimic dintr'accea împregiurări dragi și melancolice, cari ne fac scump momentul de despărțire vecnică, nimic ce i-ar fi putut topi gândurile triste în lacrimi ușorătore, trimise ca și roua din cer pentru a îmbărbăta inima în orele critice a desepărării.

Pentru a-i face starea ei tristă și mai desolată, ea, care și-a atras mânia părintelui pentru atașarea ei nefericită, a fost esilată de sub coperișul părintesc.

Cât pôte simpatia și atențiunea amicilor să lecuiească în suflet așa de sguduit în temelile sale, s'a fost încercat și ea n'a ramas fără consolare pentru că Irlandezii sânt un popor cu temperament vioiu și plini de simțeminte nobile. Ea s'a bucurat de cele mai deosebite și mai fragede atențiuni din partea tuturor familielor puternice și destinsse din giur.

Ea a fost invitată în societăți la distrageri plăcute și ací s'a făcut tot soiul de încercări amicale pentru a o distra și a o face să-și uite amorul ei tragic. Dar tóte eră insedar!

Sânt lovituri de sörte cari ne străpung inima și sting scânteia de bucurie din interiorul nostru, și nici odată acesta nu mai incolțește séu infloresce. Așa a fost și în cazul acesta.

Ea nici odată nu s'a opus, ca să nu reintörce viziunile la familie cunoscută și simpatice, dar ea eră și aici așa de singură ca într'o pustie. Ea umblă ca în vis și la aparință fără cunoșcință de ce se vorbiá séu petrecea în giurul ei. Ea se scufundă în visuri de durere, în ciuda tuturor încercărilor amicale de distragere.

Omul care mi-a spus istoria ei a văđut-o odată la o serată musicală, unde ea umblă ca un fantom, singură și tristă, până când în giurul ei toți erau vioși, privind în van și distrasă ca când insedar s'ar fi încercat să-și înșele momentan inima-i săraca cu uitairea cugetelor. După preumblare prin sala splendidă, ameđită de părechile cari se învörtiau, ea s'a aședat în apropierea orchestrei și căutând dusă în giurul ei, care dovedia nesimțirea-i față cu scena splendidă, a început cu caprijiul unei inimi morbóse să bombonésca o melodie tristă, simplă și așa de pötrundétore, de toți în giurul ei au început a lăcrămă.

Istoria ei de iubire așa de nefericită nu numai a escitat un interes mare într'un linut simđitor pentru entusiasm, iar situația ei a cucerit și inima unui tiner brav, carele a intimpinat-o totdeauna cu cea mai mare atențiune.

Ea a declinat de la sine declarațiunile lui de iubire, motivând simplu că acelea numai i mărese suvenirea amoresului prim. El totuș a ramas statornic în propusul seu. El n'a solicitat iubirea ei, ci numai stima. Ea în fine văđându-se atěrnătore, de grija nu cumva să pice greu pretenilor ei, din a căror milă trăia. i-a dat mâna cu o asigurare serbătorească, că inima ei e pentru totdeauna a altuia.

El a luat-o cu sine în Sicilia, sperând că schimbând scena, ea își va mai uita durerile de inimă. Ea eră o nevéstă plăcută și esemplară, care se forța să apară fericită, dar nimic nu i-a mai putut vindecă melancolia consumătore, care i-a intrat odată în inimă.

Ea s'a veșteđit încet dar fără speranță și pe urmă a murit ca prada unei inimi rupte.

Cu privire la ea, a compus distinsul poet Irlandez T. Moor renumita poesie:

She is far from the land, where her young hero sleeps, etc. T.

Poesii popoarle.

Din comuna Sind cott. Turda-Arieș.

Pă din sus de sat,
 Doue rugi de mac,
 Da nu-s rugi de mac,
 Că-i o fată de găzdac,
 Cu una de sărac;
 Ele se muștrau
 Că, tinerul voinic
 Pe care va luá;
 Dar cea de găzdac,
 Din graiu așa-o grăit:
 — Săracă-mi, săracă,
 Săracă-mi de tine,
 Că nu te ia nime;
 Pe mine m'a luá,
 Că tata i-a da,
 Car cu șese boi,
 Și pogănici doi,
 Ș-o turmă de oi,
 Și păcurari doi;
 Dar cea de sărac,
 Din graiu așa-o grăit:
 — Săracă-mi, săracă,
 Că ochiții mei,
 Măncă boii tei,
 Sprincenele mele,
 Măncă oile tale;
 Tinerel voinic,
 Cu calu priponit,
 Cu pripon de-argint,
 Din graiu așa-o grăit:
 — Pe-acea oiú luá,
 Pe care o voi așlá,
 Joi la međul nopții,
 Pe vatră ședend,
 În furcă torcend,
 Pită caldă 'n mesă,
 Apă rece 'n vasé;
 Da el că s'o dus,
 La cea de găzdac,
 Pe acea o-a allat,
 Pe vatră ședend,
 Ochii închidend,
 Pită rece 'n mesă,
 Apă caldă 'n vasé;
 Apoi s'o luat
 Și đo că s'o dus,
 La cea de sărac,
 Pe acea o-a allat,
 Ședend pe vatră.
 Pe cap peptenată,
 În furcă torcend,
 Cu gura horind.
 Pită caldă 'n mesă,
 Apă rece 'n vasé.

Culese de.

VASILIU MICUȘAN.

Brađii de la Tuşnad

Înainte d'a pleca la băile de la Tuşnad, am cerut informaţiuni de la prietenii şi cunoscuţii mei cari au mai fost acolo. Mai bine n'aş fi cerut, căci în loc d'a me lămurii, d'euşii mi-au făcut o incurcătură şi mai mare, încât în cele din urmă nu mai şcieam să me duc ori să plec în alta parte. Unul îmi ōicea, că mi-am ales un loc foarte bun, frumos şi plăcut. Unde am să-mi petrec prea bine; altul me descuragii, că am să fug de acolo, căci este o staţiune balneară forţată, care nici ca poziţie, nici ca viaţă socială, nu oferă decât plictisela. Unul me ademenea că aerul e escelent şi plădura de brađi admirabilă; altul me nspăimântă, vorbind cu batjocură de pădura de acolo, care e mică, foarte mică, încât pare că nici există. Unii îmi spuneau, că e cald grozav, alţii afirmău că e rece, posomorit şi tot plouă . . . E bine; după astfel de informaţiuni opuse, eră p'aci să-mi schimb planul şi s'o ieu într'ăiure; dar fiind că mi se părea, că ambele părţi esagerază, în urma urmelor totuş am plecat la Tuşnad. Şi nu mi-a părut reu.

De la Malnaş în sus, valea Oltului devine din ce în ce mai frumoasă. D'elurile de ambele părţi se apropie unele de altele, valea se strimtoară şi în scurtă vreme ajungem la p'olele unor munţi cari se perd în zarea depărtării.

Trecem prin doue-trei sate, cu locuitori secui şi români, unde copiii alergă după trăsuri oferind apă de beut şi buchete de flori. Comuna din urmă e Biesadul, unde ne atrage atenţiunea fabrica de sticlă. Apoi urcăm în sus, D'elurile se apropie, încât p'aci se ating. Sus la cotitura şoselei oprim trăsura. O panoramă admirabilă se desfăşoră înaintea ochilor noştri.

Intorcându-ne înderet, vedem încântătoarea vale a Oltului, la început îngustă şi încadrată de stânci, iar mai încolo lărgindu-se tot mai tare, până când în cele din urmă se perde în privelişcea largă a orizontului. Pe malurile riului, la p'olele d'elurilor, strălucesc turnurile satelor mititele, reprezentând viaţa, care mai în sus spre noi pare că încetază; nu mai sunt nici paseri şi în faţa noastră ne întimpină tăcerea codrului, pe care o tulbură numai murmurul selbatie al Oltului ce curge în prepastie izbîndu-se din stâncă în stâncă şi făcînd o vecinică musică înfricoşată în acesta linişte adâncă.

Trăsuri împenate cu crengi de brad vin de acolo spre noi, cu cai cu clopoşele, iar în trăsuri persoane vesele, t'ote par ca anunţând că sîntem aproape de Tuşnad.

Şi, continuându-ne calea pe şoseua tăiată în c'osta dealului, în mijlocul pădurilor de mestecăn, iată zărim primul brađ. Îl salutăm cu bucurie, căci el ne spune că sîntem la ţinta călătoriei noastre.

Apoi brađii se tot sporesc; în aceeaş măsură creşce şi bucuria noastră. În sfârşit ne aflăm în o curată pădure de brađi. Privirea noastră se desfeteză în admirabilul aleu prin care înaintăm; respirăm cu plăcere aerul dătător de viaţă şi aruncăm priviri încântate spre prepastia ce desparte d'elul nostru de celalalt şi din fundul căreia străbate la noi mugetul Oltului furios, ce-şi rupe cale prin acesta strimtoare, ca un beliduce victorios. Inspiraţi par că de acesta poziţie pito-

rască, caii merg mai repede şi peste câteva momente sosim la Tuşnad.

Impresiunea e foarte plăcută. Trei-patru rënduri de ville, situate pe c'osta dealului; din ele, o lume elegantă, ne întimpină vederea. La primul moment, numai decât primim convingerea, că aici mâna omenescă a lucrat mult pentru ca visitorilor să le facă plăcută petrecerea.

Eră tocmai timpul mesei şi musica cântă la restaurantul principal, într'un local deschis şi acoperit, menit pentru promenadă în timp de pl'oiie. T'ote mesele ocupate, publicul conversă vesel. O privire numai decât ne convinge, că damele sînt mai multe . . .

Ni s'a spus că atăta lume, nici de deuce ani n'a fost la Tuşnad. Odăi nu se mai puteau căpeta şi din cauza acesta mulţi au fost siliţi să se rentorecă. Noi am fost mai norocoşi şi întemplantarea ne-a instalat tocmai în villa dlui Diamandi Manole, a căreia curte ênsaş este un mic boschet de brađi.

După mesă, haid la pădure! Imediat la marginea villelor începe un superb aleu de brađi. Cum intri, îndată simţi mirosul brađilor, un miros pe care la Stăna-de-vale nu l'am observat. Arşiţa s'orelui, care pe vremea aceea ofilia câmpiile, se resfrângea printre crengi şi temperă aerul recoros al umbrei ce ne impresoră. Pe cărările bine ingrigite lumea undulă în t'ote părţile, ocupând t'ote băncile; iar pe promenada din mijloc alergau jucându-se o sumedenie de copii.

La cinci ciasuri începe să cânte musica înaintea chioscului din pădure. Chioscul este o construcţiune de lemn, un şopron improvisat; în frunte arendatorului evreu i-a pus şi următoreia inscripţiune românească: „Cel mai bunul cafeă turcească“. Intrarăm şi cerurăm, dar ni s'a ōis că nu este.

Intr'aceste lumea s'a adunat t'otă şi aleul principal a oferit o vedere din cele mai frumoşe. Dame tinere şi elegante se plimbău la sunetul musicii, însoţite de domni. O adevărată espozitiie de toalete. Risetele şi glumele, mestecate cu strigătele copiilor, umpleau pădura, făcînd o impresiune plăcută.

Conversaţiia se întreţinea mai cu sémă în româneşce, căci majoritatea publicului eră din România, cu t'ote aceste musica nu cântă nici o piesă românească, iar în cabinetul de lectură eră un singur diar românesc. Conversaţiia românească m'a convins numai decât, că d'euşii sînt evrei, căci la băile din strănelate numai ei vorbesc româneşce; iar românii, în deosebi damele, se servesc tot de limba franceză. Iată şi cuvîntul pentru care se face aşă. Evreii vorbesc româneşce, pentru ca lumea străină să nu şcie că ei sînt evrei; iar românii, ori mai bine românecele, îndrugă franţuzesca, să apară — mai culte.

Afară de evrei, am v'edut numai puţine familii române din ţeră; de la noi şi mai puţine. Din boerii de odinioră, cari au lăsat aice multe parale, nu mai vine nime. Câte un deputat ori senator, vr'un profesor, restul nişte ômeni de afaceri, atăta tot.

O altă petrecere a publicului şi în deosebi a tinerimei este jos pe lac, unde se dau cu luntrea la sunetul musicii care cântă acolo de doue ori pe s'eptemână de la orele cinci după mieđăđi. De aici ōi se ofere privelişcea cea mai frumoasă, un adevărat tablou romantic.

De-a dr'epa nişte muniţi ce ascund rađele s'orelui şi fac umbră; la adăpostul acestora Oltul ce fuge murmurând; în faţa noastră lacul şi de-a stânga n sus munţii în a căror c'oste inferioare se pitulesc printre brađi villele ce formeză staţiunea balneară Tuşnad.

Publicul vine cu plăcere la lac, căci de-aici poate avea vederile cele mai pitorești. Odată s'a arangiat și o emulare cu luntrele séra la lumina lampionelor, care a atras lume multă. Păcat că trebuie să te cobori acolo pe niște cărări reu ingrigite și conduse prin locuri murdare.

O alta parte frumoasă este parcul Stănescu, făcut cu cheltuiela dlui Tache Stănescu, comerciant în Brașov, care la intrare are una din cele mai ademenitoare ville. În mijlocul parcului, o piatră comemorativă vestește, că regularea acestui cuib de raiu se datorește dsale.

Trecând umbrăsa pădure de brați, de aici ajungi la izvorul principal de borviz, care înse e atât de sărac, încât îl păzește un gendarm, ca nu cumva cineva să-l sôrbă dintr'o înghițitură și Tușnadul lipsit de izvôre să rămână fără apă.

De aici iarăș ai o priveliște mare asupra văii Oltului. Dar mai mult te atrage stâna de capre din apropiere, unde séra de la 6—7 mulți vin să bea lapte de capră. Am privit de multe ori această scenă interesantă. Consumenții erau mai cu sémă din România. Fiecare avea capra sa închiriată, care se mulgea în prezența sa.

Proprietarul caprelor, nevêsta și ômenii lui erau secui, cari nu știu românește; consumenții la rândul lor nu pricepeau limba maghiară. Înțelegerea se făcea dar mai cu sémă prin semne. Firește că erau și incidente hazlie. Mai comic a fost înse când i-am aușit adresându-se țerancei, ca în România, cu vorba „Madame“.

Locurile de excursiune se află în munții din împrejurime, de unde se ofer priveliști romantice. Mulți se duc în jos pe valea Oltului, ori în sus pe vechia șosea, care astăzi e un aleu de brați de rară frumusețe. Sus la munte, la depărtare de doué ore pe jos, este un ochiu de mare, numit „Lacul St. Ana“; dincolo de munți, doué ciasuri departe cu trăsura, sânt doué grote de puciosă, cunoscute sub numele de Būdôs.

Excursiunea la Lacul St. Ana e anevoiôsă, căci drumul e greu. Lacul ênsuș, în vârful muntelui, în o afunșime, este vrednic de vêșut. Înse legenda din descrierea maghiară este numai fantasia autorului, care n'are nici o basă în popor.

Būdôs este un stabiliment de băi, care acuma începe să se construescă. Grotele vêrsă cu atâta tãrie emanațiunea puciosă, încât trebuie să bagi bine de sémă ca să nu ametești și să adormi pe vecie. S'a și înființat o fabrică, ce prepară acid carbonic și condensat în vase de oțel se transporteză mai cu sémă în România. Pentru vizitatori s'a construit un otel-restaurant de gust modern, de unde este o vedere admirabilă asupra văii spre Kezdi-Oșorheiu și spre munții Făgărașului.

În resumat, Tușnadul este un loc de cură climatică plăcut. La înălțime de 650 metri d'asupra mării, aerul e temperat; are înse defectul, că, situat într'o trecătoare strimță, este prea espus curentului de vânturi. Un alt defect este lipsa apei de beut, — iar ceea ce privește izvôrele minerale, ele sânt atât de slabe și atât de săracaciôsă, încât n'avem ce vorbi despre ele. Al treile defect e lipsa oteleur cu odăi de închiriat; acuma nu este decât unul și vizitatorii sânt lăsați la discrețiunea proprietarilor de case particulare, cari nu le dau decât pe sezonul întreg și de multe ori esploatează estrema necesitate a celor viniți la băi.

Uităm înse tôte lipsele aceste, aprôpe chiar și bucatele prôste din restauranturi, când intrăm în pădurea de brați ce impresoră acest cuibușor drăguț. Nu este

mare această pădure, înse emanațiunea brașilor, ce umple aerul cu ozon, îi dă un farmec pe care în multe păduri de brați nu-l găsești.

Când am plecat de la Tușnad, spre a face o excursiune și la Sinaia, numai pădurea am regretat-o și i-am șis:

Pădure de la Tușnad.
Remăi cu Dumnezeu;
Eu plec, dar las în tine
De-apururi dorul meu!

IOSIF VULCAN.

Dragoste de turist.

Nicăiri cunoștințele nu se fac atât de repede ca la băi, unde la excursiuni prin munți de multe ori se încheie chiar legături de dragoste.

Un astfel de moment înfătoșeză și ilustrațiunea din lăuntru foii nôtre. O dragoste de turist.

LITERATURĂ ȘI ARTE.

Știri literare. Dl. *Duiliu Zamfirescu* a scos la lumină în București o broșură de „Nuvele Române“. — Dl. *Lazăr Șăineanu* a scos la lumină ediția a treia din lucrarea sa „Autorii români moderni“ bucăți alese în versuri și în prosă din principalii noștri scriitori moderni. — Dl. dr. *P. Barbu*, profesor în Caransebeș, a scos la lumină acolo „Istoriore biblice“ și un „Catechism al religiunii ortodoxe“ pentru usul școlleur poporale.

Istoria împêratului Trăian. A eșit de sub tipar fasciculul III din „Istoria Împêratului Trăian și a contimporanilor sei“, de dr. Heinrich Francke. Traducere autorisată, de Petru Broșteanu. Fasciculul precedat de o ilustrațiune ce represintă Arcul lui Trăian în Ancoua, conține următoarele materii: Colonia Ulpia traiană Sarmisegethusa: situațiunea castrului, aqueductul, amfiteatrul, școla séu băile, a două reședința a lui Decebal. Ad Mediam. Municipium Tiberiense. Apulum. Napoca Porolusum. Patavissa. Teviscum. Aquae. Salinae. Centum putea. Sergidava. Columna lui Trăian. descrierea columnei, primul resboiu dacic, al doile resboiu. Resboiele lui Trăian în Asia, popôrele și statele de acolo. Abonamentul opului întreg 4 fl.

Apele de la Slănic. Dl. dr. S. Konya, farmacist în Iași, a publicat acolo o broșură intitulată „Apele de la Slănic“, critica recentelor analize chimice asupra izvôrelor minerale nr. I și III de la Slănic. (Moldova.) Comunicare făcută în ședința societății de medici și naturaliști din Iași în séra de 12 iunie 1895. Prețul 50 b.

Diaristic. *Gazeta Bucovinei* ș-a suspendat aparițiunea pe 14 zile, din cauza că tipografia consistoriului mitropolitan din Cernăuți, unde s'a tipărit pân' acuma nu mai voește s'o tipărescă; tot odată se va face schimbare și în personalul redacției.

TEATRU ȘI MUSICĂ.

Știri teatrale și musicale. *Carmen Sylva*, o scris o dramă într'un act, intitulată „Ulbranda“, care se va jucă în Raimund-Theather din Viena, cu șșora Agata

Bărsescu în rolul principal. — *Dșóra Alesandrina Coesi*, absolventă de liceu și absolventă a conservatorului din București, ș-a terminat cu succes studiile de canto la Paris și s'a întors la București. — *Dl D. E. Caudella*, cunoscutul compozitor musical din Iași și profesor la conservatorul de acolo. Țilele aceste plăcă la Berlin pentru a se ocupa cu montarea unei opere „Petru Rareș“, care se va jucă la teatrul Kroll din Berlin. De ce nu la București?

Liturghia dlui I. Vidu. Cunoscutul nostru compozitor, dl I. Vidu, învățator în Lugos, a compus o liturghie, pe care o și publică. Prețul de abonament e 4 fl. 10 cr. Mai târziu va costă 5 fl. Autorul ne spune, că liturghia e compusă pentru cor bărbătesc și e singura liturghie completă la noi românii. Ca appendice se alătură și imnurile care se cântă la unele serbători mari, ca „Pentru rugăciunile“, „Măntuește-ne“, „Cari (Câți) în Christos. A căutat să nu facă greutăți nici choriștilor, nici dirigintelui; a ținut cont și de publicul ascultător. Compoziția e melodiösă și investită cu o armonie dulce.

Serată teatrală în Oravița-montană. Tinerimea universitară din Oravița și impregiurime a arangiat marți la 27 august n., cu spriginul corului vocal român din Biserica-albă o petrecere de vără, precedată de concert și de reprezentație teatrală. În concert, dl Eugeniu Muntean, a executat pe pian „La Traviata“, fantaisie brillante de Lydney Smith, dl C. Novăcescu a cântat din gură două compoziții, corul din Biserica-albă a cântat „La malul Prutului“ de C. Porumbescu. Apoi s'a represintat „O nöpfe furtunosă“, comedie în două acte, de I. L. Caragiale, cu dșórele Alesandrina Teran, Elena Pavlovici și dnii Valeriu Popescu, Pavel Pireea, Ioan Iepure, Eugeniu Muntean, George Vodă. Apoi a urmat dansul.

Concertul din Turda. la 16 august, pe când s'a convocat și adunarea despărțământului Asociațiunii transilvane, neținută din lipsa membrilor, a avut un succes frumos. Se vede că lumea de pe acolo are mai multă atragere pentru petreceri, decât pentru lucrări seriose. În concert dșóra Polixena Mesaroș a cântat din pian piesa „Steluța“ de Spindler, dșóra Augusta Vlăduț a declamat poezia „Stefan și mamă-sa“ de Iustin Popfii, dșóra Olimpia Vlăduț a cântat din gură „Țigăncea“ și „Nor de vijelie“, dl Cornel Popovici a cântat din violină. însoțit de dna Victoria Popovici, piesa „Mosaic național“; în sfărșit dșóra Olimpia Vlăduț, în costum slovac, a cântat din violină, piesa „Berceuse Slave“. După concert a urmat un bal frumos.

Produțiune teatrală în Făgăraș. Tinerimea studiösă română din Făgăraș și impregiurime a arangiat duminică la 25 august n. o produțiune teatrală, jucând piesele: „Nobila cerșitoare“ de V. Alecsandri și „O nöpfe furtunosă“ de I. L. Caragiale. Rolurile au fost ținute de dșórele Eugenia Chiserean, Victoria Negrea, Lenița Ganea și de dnii Dănilă Șerban, Liviu Pandrea, C. Toma, I. Dejenariu, Trăian Păcala. După teatru urmă joc.

Produțiune corală-teatrală în Șulumberg. Tinerimea română din Șulumberg, aprópe de Sibiiu, va arangia duminică la 1 septembrie n. o produțiune corală-teatrală, cântând diverse coruri de G. Dima, G. Musicescu, N. Popovici și de Boenicke și Dürner. Apoi se va represintat comedia „Florin și Florica“ de Alecsandri. Venitul e destinat pentru înființarea unui fond al corului țărănesc de acolo. După produțiune urmază joc.

Concert la Arad. Tenorul George S. Vasiliu din România a dat la 10-22 august concert la Arad, în sala Krispin, cu concursul dșórei Octavia P. Dessean. Concertul a reușit bine. Dl Vasiliu are o voce plăcută și a cântat frumos mai cu sémă doinele din România. Dșóra Octavia P. Dessean a fost aplaudată ca pianistă și ca declamatóre, declamând cu multă simțire poezia „Biserica risipită“ de V. Alecsandri.

Concert la Ecica-română. Junimea română din Ecica-română, comitatul Torontal, a arangiat acolo, la 15-27 august cu prilegiul adunării generale a Reuniunii învățătorilor gr. or. români din despărțământul Banat-Comloș, un concert cu cântări și declamațiuni. După concert urma dans.

Produțiune teatrală în Zerneșci. Tinerimea română din Zerneșci a dat acolo la 15-27 august o produțiune teatrală, care s'a început cu un concert, în care dșóra A. Sperchez a declamat, dl N. Sperchez a cântat din gură, dl V. Bude a cântat din flaută. Apoi s'a jucat comedia „George Dandin“ de Moliere, cu dșórele Aurelia Gogonea, A. Sperchez, Ecet. Bude și cu dnii I. Ianovici, Ioan Meșianu, Emil Dan, A. Badu și Trăian Meșianu. În sfărșit dans.

BISERICĂ și ȘCOLĂ.

Șciri bisericesci și școlare. Consistoriul mitropolitan gr. or. este convocat pe 1 septembrie n. la Sibiiu. — *Dl Alesandru car. de Goian*, mare proprietar în Bucovina, comuna Zodova, care în anii trecuți a avut o copilă în școla de fete cu internat a Asociațiunii transilvane, a dăruit acelei școle 50 fl. — *Dl dr. Remus Roșca*, protodiacon la mitropolia din Sibiiu, a fost numit de consistoriul arhidieceșan director provisoriu al seminarului Andreian, în locul părintelui protopresbiter Ioan Hania care ș-a dat dimisiunea. — *Noua biserică română din Bistrița* se va sfinți la 8 septembrie n. cu mare solenitate; acesta biserică s'a cumpărat de la calugării minorii.

Internatul pentru fetițe din Brașov. Reuniunea femeilor române din Brașov a înființat după cum se șcie, un internat cu scop de-a instrui fetițe din clasa de mijloc a societății româneșcei în menagiul, precum și în diferite lucruri de mână. Pentru completarea cunoștințelor câștigate în școlă, s'a introdus și o școlă de repetițiune, provăduță în legile statului, pentru copile de la 12—15 ani. În acest internat se primesc fetițe române, care vor fi absolvat cel puțin 3 clase primare și vor fi implinit 12 ani. Taca pe lună, pentru completa întreținere și instrucțiune e 14 fl. Presidenta reuniunii e dna Agnes Dușoiu, secretarul dl profesor gimnasial Lazar Nastasi.

Jubileul reuniunii învățătorilor din diecesa Caransebeș. Reuniunea învățătorilor gr. or. de la școlele confesionale din diecesa Caransebeșului va ține adunarea sa generală, care este totodată și adunarea jubilară de 25 ani a reuniunii, în orașul Caransebeș la 10-22 și 11-23 septembrie, sub presiul dlui Ioan Ionaș, notar general dl Ión Marcu. La acesta adunare, afară de membrii reuniunii numite, sânt invitate toate reuniunile învățătoresci române din Ungaria și Transilvania, institutele teologice-pedagogice, direcțiunile gimnasiilor române, consistoriile române și toți iubitorii de înaintarea școlelor și a învățământului poporului nostru român. În ziua a doua a adunării se va inaugura

monumentul lui Constantin Diaconovici Loga, al cărui portret s'a publicat în nr. 31 al foii noastre.

Școala de fete a Asociațiunii transilvane.

Dșóra Aglaida Bacilla din Caransebeș, absolventă a preparandiei de stat și a școlii superioare industriale de stat din Szabadka, s'a ales învățătoare suplentă pentru lucrul de mână femeiesc. — *Dșóra Eugenia Ionescu* din Bozovici, absolventă a preparandiei superioare pentru școle civile de fete din Budapesta, s'a ales învățătoare.

Școala română de fete din Arad. Inscrierile la școala română gr. or. confesională de fetițe din Arad încep la 1 septembrie n. Tacsă de înscriere 2 fl., didactrul pe lună 2 fl., tacsă internatului 140 fl. plătită cel puțin în patru rate anticipative, pentru pian 5 fl. pe lună, pentru limba franceză 1 fl. 50 cr. pe lună.

Adunare învățătorescă în Timișóra. Reuniunea districtuală a învățătorilor de la școlile confesionale gr. or. române din stânga aparținătoare diecesei Aradului a ținut la 8:20 august adunare în Timișóra sub presiul dlui Iuliu Vuia, notar dl Valeriu Ghilădan. Singurul obiect de discuțiune a fost votarea statutelor, cari admitându-se, se vor subșterne guvernului spre aprobare. Viitorea adunare generală se va ținé la Banat-Comloș.

Adunarea învățătorilor sătmăreni. La 8 august s'a ținut în comuna Vetiș, adunarea generală a Reuniunii învățătorilor români gr. c. din părțile sătmărene ale diecesei gr. c. de Oradea-mare. Cu ocaziunea asta s'au cetit doue lucrări, apoi s'a ales comitetul, sub presiul vicarului Ciriac Barbul, vicepreședinți învățatorii D. Kiss și I. Bretan, notari Pteancu și Irimiaș. Viitorea adunare generală se va ținé în Homorodul-de-mijloc.

C E E N O U ?

Hymen. Dl *Martin Loschi*, funcționar la minele de cărbuni din Petroșeni, s'a logodit cu dșóra *Gizela Beu*, fiica dlui *Simeon Beu*, subforestier r. în Toplița-Hunedoră: cununia se va serbă la 7 septembrie n. în Hunedóra.

Știri personale. Dl *Al. Lahovary*, ministru de esterne al României, a petrecut doue săptămâni la băile de la Mehădia. — *Monseniurul dr. Otto Zardetti*, arhiepiscop la București, a dimisionat și a părăsit România. — Dl *Coriolan Bredicean*, distinsul nostru criminalist din Lugoș, a luat parte la congresul criminaliștilor germani, care s'a ținut zilele acestea la Linz în Austria. — Dl *Vasilie Hossu* s'a ales veterinar în comuna Curtici, apröpe de Arad.

Adunarea generală a Asociațiunii transilvane pentru literatura română și cultura poporului român ș-a ținut adunarea generală în Blaș la 27 și 28 august st. n. Fiind siliți să incheiăm numărul acesta cu doue zile mai degrabă, deocamdată dăm următorea informațiune scurtă. Adunarea a fost foarte bine frecventată. Obiectul de frunte al discuțiunilor a fost schimbarea statutelor cerută de guvern. Comitetul vechiu s'a reales, cu puține schimbări. Marți s'era dat concert, în care au cântat și tenoristul *Vasilie* din România. Opera dlui *Iacob Mureșianu*: „Mănăstirea de Argeș“ a fost mult aplaudată. Mercuri s'era dat un bal mare.

Inmormântarea lui dr. D. Brândza. Regretatul dr. D. Brândza a fost inmormântat la București marți

la 8 20 august, în prezența unui mare numer de rude, amici și cunoscuți. În numele Academiei dl D. A. Sturdza a ținut un discurs, iar în numele corpului profesoral a vorbit dl Gr. Stefanescu, prieten și coleg al repositului. Se ăice că averea remasă după dr. Brândza se urcă la 300.000 franci. Moștenitori în linie directă nu sânt.

Reuniunea femeilor române selăgene a ținut adunarea sa generală în Șimleu sub presiul dnei *Clara Maniu*, lângă care ocupau loc vicepresidenta dna *Maria Cosma*, secretara dna *Emilia Pop n. Marcus*, casiera dna *Vicaș* și ca bărbat de încredere dl *Andrei Cosma*. S'a constatat, că reuniunea a făcut progres. Apoi s'a deschis espoziția de lucruri femeiești, care a reușit foarte bine. Au fost premiate dnele *Veturia Budișan n. Liscan*, *Veronica Opriș*, domnișorele *Elena Mica*, *Sabina* și *Cornelia Maniu* și altele.

Asociațiunea Transilvoană. *Despărțemântul Turda*, convocat în adunare generală, nu ș-a putut ținé adunarea, din cauza indiferinței membrilor. N'au venit nici măcar membrii interni și esteri ai comitetului. Astfel adunarea s'a amănat pe altă-dată.

Numiri. Dl *Stefan Abrudan*, subjude r. la *Buziaș*, a fost numit jude la tribunalul din *Biserica-albă*. — Dl *Aurel Bărsan*, practicant de drept la tribunalul din *Kezdi-Oșorhei*, s'a numit vicenotar la tribunalul de acolo. — Dl *Garrilă Duduț*, adjunct de cartea fundură în *Oreștia*, a fost numit conducător de cartea fundură la *Ciachi-Gărbău*.

Știri militare. La 18 august s'au făcut în armata comună și următorele numiri: cadeți aspiranți de oficer la infanterie: *Traian Bulbuc*, *Basiliu Popescu*, *Teodor Stărcea*, *Silviu Cutean*, *Octavian Grecul*, *Victor Șotropa*, *Ioan Vințeler*; cadet aspirant de oficer la vânători: *Virgil Bianu*, la artilerie: *Corneliu Vornica* și *Vinc. Alexi*, la pioneri *Emil Cosmuța*; la infanterie *Livia Liuba*.

Petrecere de veră în Năsăud. Tinerimea română studioasă din *Năsăud* și impregiurime a arangiat sâmbătă la 24 august n. o serată cu dans în sala de gimnastică de la gimnasiu. Venitul a fost destinat pentru fondul societății *Vasile Nașcu*.

Necrolöge. *Maria Roman n. Popescu*, presidenta Reuniunii femelor române din *Mediaș*, soția dlui *Dionisiu Roman*, a repausat acolo la 28 august, în etate de 37 ani. — *Ioan Onișiu*, comerciant în *Sebeșul-săsesc*, a încetat din viață la 16 august, în etate de 30 ani. — *Ana Caiman n. Belöne*, soția învățătorului *George Caiman* din *Ticvanu-mare*, a murit la 16 august, în etate de 19 ani. — *Lucreția Radneanțu*, fiica dlui *Ioan Radneanțu*, a repausat la *Timișóra*, în etate de 19 ani. — *Dimitrie Pașca*, cleric de cursul I la *Arad*, a murit la părinți în *Giula-Varșand*, la 23 august, în etate de 21 ani. — *Ioan Pop de Galați*, avocat în *Sibiü*, a murit la 7|19 august, în etate de 50 ani.

Călinđarul săptămănei.

Dum. a 13-a după Rusalii, Ev. dela Mateiu, c. 21, gl. 4, a inv. 2.				
Ziua sept.	Călinđarul vechiu	Călinđ. nou	Sörole.	
Duminecă	20 Prof. Samuil	1	Sept. Egidus	4 57 6 32
Luni	21 Apost. Tadeu	2	Efraim	4 58 6 30
Marți	22 Mart. Agatonic	3	Serafina	5 06 27
Mercuri	23 Mart. Lupu	4	Rosalia	5 26 25
Joi	24 Mart. Eutihie	5	Natanail	5 36 23
Vineri	25 Apost. Vartolomeiu	6	Magnus	5 56 20
Sâmbătă	26 Mart. Adrian și Natalia	7	Regina	5 76 18

Proprietar, redactor respunđător și editor: IOSIF VULCAN.

Cu TIPARUL LUI IOSIF LĂNG ÎN ORADEA-MARE.